

COMPOSTEREN OM MIJN AFVAL TE VERMINDEREN

Praktische gids

leefmilieu
brussel
.brussels ♡

WWW.LEEFMILIEU.BRUSSELS

INHOUDSOPGAVE

TIEN GOEDE REDENEN OM TE COMPOSTEREN	4
MINDER AFVAL IS IN DE EERSTE PLAATS 'GEEN AFVAL'	5
Voedingsgewoonten	5
Aanleg en onderhoud van de tuin	6
Compostering en wormcompostering	7
DE GOUDEN REGELS VAN HET COMPOSTEREN	8
COMPOSTEREN IN DE TUIN	10
De juiste compostbak	10
Composteerbaar afval	11
De zeven noodzakelijke handelingen	12
De juiste techniek	13
Wat moet en wat mag niet?	16
Het gebruik van de compost	17
THUIS COMPOSTEREN, ZONDER TUIN	18
De kenmerken van wormcompostering	18
'Wormcomposteerbaar' afval	19
De juiste wormcompostbak	19
Twee rijke producten	20
Werking	22
Oogst	23
Drie troeven om te slagen	24
Oplossing van eventuele problemen	25
COMPOSTEREN IN DE WIJK (OF MET DE BUREN)	26
De grote principes	26
De voordelen	26
Ondersteuning	26
Een sprekend voorbeeld	27
WAT U VERDER NOG KUNT DOEN	28
Informatie	28
Uitrusting	28
Opleidingen	29
Compostmeesters	29
Ophaling van groen afval	29

COMPOST: EEN GESCHENK VAN DE NATUUR

Zou het niet handig zijn om gratis, vruchtbare en 100% natuurlijke teelaarde bij u thuis ter beschikking te hebben? Dit product bestaat: het heet compost en u kan er zelfs de inhoud van uw vuilniszak door verminderen. Met of zonder tuin, het is doodsimpel, het volstaat uw organisch afval te composteren.

Fruit- en groenteschillen, eierschalen, koffiegruis, verwelkte bloemen, afgemaaid gras... Composteren is een biologisch proces dat organisch materiaal omvormt tot een stabiel, gezond product, vergelijkbaar met teelaarde.

U kan in uw huis, tuin, garage of op uw balkon composteren: er bestaan verschillende manieren om te composteren, aangepast aan alle mogelijke omstandigheden. Het kan zelfs op een appartement, dankzij wormcomposteren. U hebt geen plaats voor een compostbak? Steeds meer wijken hebben een gemeenschappelijke compostsite ingericht: de ideale gelegenheid om met uw burensamen te werken aan een leuk project.

En u wordt niet aan uw lot overgelaten: de Compostmeesters zijn er om u te helpen! In Brussel zijn er 400 vrijwilligers die hun ervaring graag met u delen om u te helpen bij het opstarten van uw eigen compostinstallatie. Aarzel niet om hen te contacteren of om een korte opleiding te volgen, georganiseerd door Leefmilieu Brussel.

Op deze manier krijgt huishoudelijk afval een zinvol tweede leven, het is een echt geschenk van de natuur! Begin eraan, met de hulp van deze brochure: doe de natuur een plezier en verbeter uw levenskwaliteit!

CÉLINE FREMAULT
Minister van Leefmilieu en Energie

10 GOEDE REDENEN OM TE COMPOSTEREN

1. Compost is uitstekende mest: het is een uitstekende, volledig natuurlijke voedingsstof voor uw grond, tuinplanten, moestuin of kamerplanten.
2. U kunt thuis compost maken, ook al hebt u geen tuin (wormcompostering): u regenereert plantaardig afval op dezelfde manier als de natuur dat doet.
3. U vermindert het volume van uw restafvalzakken drastisch: al uw biologisch afbreekbaar afval, tuinafval en zelfs karton kan in de compostbak en vult uw witte, gele of groene zak niet langer nodeloos.
4. Het kost (vrijwel) niets en brengt veel op: afgezien van de eventuele aankoop van een compostbak, kost composteren u eigenlijk niets. Integendeel zelfs, want alle mest die u op die manier maakt, moet u niet in de winkel gaan kopen: dat is een hele besparing!
5. Het is een milieuvriendelijke daad van burgerzin: afval recyclen tot compost vermindert de kosten voor de gemeenschap om afval op te halen en te verbranden. En minder transport en verbranding betekent ook minder uitstoot van CO₂.
6. U vermijdt chemische producten te moeten gebruiken: compost is een natuurlijke bodemverbeteraar met een uitstekende voedingswaarde, zodat u geen chemische meststoffen moet gebruiken die uw bodem en het grondwater vervuilen. Ook nog eens goed voor de duurzame ontwikkeling dus.
7. Het is een eenvoudige techniek die in ieders bereik ligt: al wat u nodig hebt, is een compostbak (die u desnoods zelf kunt maken) en het enige dat u moet doen, is het afval goed recyclen door enkele tips na te leven. Het is even eenvoudig als een keukengerecht.
8. Het is leuk en schenkt voldoening: composteren wordt al snel een 'hobby' waarmee u in de vrije buitenlucht bent en 'groene vingers' kunt kweken. Mettertijd ziet u wat het resultaat van uw werk is. Na 6 à 12 maanden hebt u volwaardig compost.
9. U werkt mee aan het natuurlijk evenwicht: de kunst van het composteren bestaat erin een goed evenwicht te verkrijgen tussen alle stoffen, met een goede vochtigheid en een goede ventilatie. Als u dat proces tot stand kunt brengen, voelt u zich dichter bij de natuur.

10. U komt in contact met anderen: u kunt anderen aanmoedigen om ook te beginnen met composteren, en ervaringen met hen uitwisselen. U kunt ook meedoen aan wijkcompostering. Net zoals u kok wordt, kunt u ook 'compostmeester' worden, een 'expert' in de techniek van het composteren. U kunt uw kennis dan overdragen aan anderen.

MINDER AFVAL IS IN DE EERSTE PLAATS “GEEN AFVAL”

Beter voorkomen dan genezen: wie zijn afval wil verminderen, moet in de eerste plaats vermijden afval te produceren. U kunt uw voedingsgewoonten aanpassen, maar ook preventiegericht werken bij de aanleg en het onderhoud van uw tuin.

VOEDINGSGEWOONTEN

Een Brusselaar verspilt jaarlijks gemiddeld 15 kg voedsel, waarvan meer dan 5 kg aangesneden of bedorven groenten en fruit, en dan rekenen we de schillen, buitenste bladen en het niet-eetbare loof nog niet mee. Dat is heel wat geld dat zomaar in rook opgaat, om nog maar te zwijgen van de rook die ontstaat door dat weggegooid voedsel te verbranden.

Voor u aan composteren denkt, kunt u bij uw aankoop van voedingswaren zoveel mogelijk verspilling voorkomen:

- Maak een boodschappenlijstje.
- Koop alleen wat u nodig hebt.
- Bewaar voeding op de juiste manier.
- Gooi de overschotten niet weg, maar ontdek er nieuwe gerechten mee.
- Koop verse, lokale, seizoensgebonden producten die zo min mogelijk verwerkt zijn.

Zo bespaart u veel voor uzelf (verloren aankopen) én voor de samenleving (minder ophaling en verwerking van afval).

Wilt u weten hoe u verstandiger boodschappen kunt doen en hoe u beter eten kunt klaarmaken met uw overschotten? Lees dan ook pagina 28: ‘Wat u verder nog kunt doen’.

ROEP VERSPILLING EEN HALT TOE

De Brusselse huishoudens verspillen elk jaar 15.000 ton voedsel: dat zijn drie maaltijden per dag voor 30.000 personen gedurende een jaar.

Die verkwisting is te vermijden; we kunnen onze voedselverspilling verminderen met 80%.

AANLEG EN ONDERHOUD VAN DE TUIN

U kunt bij de aanleg of heraanleg van uw tuin veel doen om tuinafval te vermijden of om dat afval handig te gebruiken:

- Laat voldoende plaats tussen elke aanplanting zodat u niet te vaak moet snoeien. Als u toch bepaalde planten dicht bij elkaar wilt planten, kies dan voor planten van dezelfde soort of formaat, want die kunnen zonder problemen door elkaar groeien.
- Kies voor traag groeiende planten: die hoeft u niet vaak te snoeien, zodat u minder tuinafval produceert.
- Gesnoeide takken kunnen dienen om bepaalde planten te ondersteunen, dode bladeren kunnen de bodem bedekken tussen de struiken, verhakselde takken kunnen dienen om een paadje mee aan te leggen, enz. Een hoop oud, vermolmd hout kan ook bepaalde insecten voeden of een schuilplaats bieden voor kleine dieren.

- Het is nooit gemakkelijk om grote hoeveelheden gemaaid gras te composteren. Daar bestaan andere oplossingen voor dan compostering.
- Laat het gemaaid gras liggen. Zo geeft u het organisch materiaal terug aan de bodem, laat u het zijn zuurte verliezen en remt u de groei van mos. Er bestaan speciale grasmaaiers die het gras uiterst fijn maaien en het verpulveren over het gazon. Dat zijn mulchgrasmaaiers of recycleergrasmaaiers. In de periode dat gras het hardste groeit, mag u met een goede klassieke grasmaaier met een afneembare opvangbak maximum om de vijf dagen het gras maaien.
- Laat het gras drogen en gebruik het vervolgens om een strolaag aan te brengen aan de voet van de tuinplanten.

Om grote hoeveelheden gemaaid gras te vermijden, kunt u ook een deel van het gazon vervangen door hagen of struiken: het afval dat zij produceren, is makkelijker te composteren. U kunt de oppervlakte die u moet maaien ook verkleinen door er een vijver of bloemenweide aan te leggen.

COMPOSTERING EN WORMCOMPOSTERING

Compostering is een natuurlijk proces waarbij biologisch afbreekbaar materiaal (keuken- en tuinafval) wordt omgevormd tot een rijke bodemverbeteraar – compost – met de hulp van paddenstoelen, bacteriën en kleine ongewervelde dieren (wormen, pissebedden, luzernespringstaarten, enz.).

Zelf composteren is eigenlijk nadoen wat de natuur gewoonlijk doet in weiden en bossen: bij elke cyclus van de seizoenen raken de verwelkte bloemen, het gedroogde gras, de dode bladeren en takken vermengd met ander natuurlijk afval en ontstaat er op die manier humus. Die voedt de bodem en doet nieuwe planten groeien en bloeien.

Compost is een stabiel, donker gekleurd product dat planten een natuurlijke voeding geeft. In tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt, stinkt compost helemaal niet: goed gemaakte compost heeft een aangename bosgrondgeur.

Wormcompostering lijkt sterk op de klassieke, individuele compostering. Het verschil is dat er enkel organisch keukenafval in mag worden verwerkt. Wormcompostering is bijgevolg vooral bedoeld voor wie geen tuin heeft.

Bij wormcompostering kunt u het organisch keukenafval nuttig hergebruiken en in volume verminderen en verkrijgt u compost én een vloeibare meststof, 'percolaat' genoemd, allebei voedingsstoffen om sterkere kamerplanten mee te kweken.

COMPOSTEREN, IS ...

- ... hetzelfde regeneratieproces toepassen als de natuur;
- ... vermijden dat er afval naar de verbrandingsoven moet;
- ... afval nuttig hergebruiken als bemesting voor de tuin en voor kamerplanten.

DE GOUDEN REGELS VAN HET COMPOSTEREN

1. WAT MAG ER WEL EN NIET IN ?

WEL

1. fruit en groenten
2. koffiedik met papieren filter, theebeuidels, keukenrolpapier
3. stukken karton en kleurloos papier
4. dode bladeren, verwelkte bloemen
5. grasmaaisel
6. takken, haag, stro

NIET

1. stofzuigerzakken, stof
2. wegwerpluiers, textiel
3. geveerd en behandeld hout
4. verpakking: plastic, blikjes...
5. inert materiaal: grond, zand, as van houtskool
6. dierlijk afval: vlees, vis, eierschalen, beenderen

2. HOE EEN COMPOSTVAT BEHEREN?

1. Gebruik steeds een verluchtungsstang om de inhoud van uw compostvat goed te verluchten en te mengen. Steek de verluchtungsstang in de compost en draai hem een kwartslag voordat u hem eruit trekt. Doe dat een à twee keer per week op 4 à 5 plaatsen in uw compost.
2. Halfrijpe compost met veel en erg actieve wormen.
3. Rijpe compost na 6 à 12 maanden.
4. Plaats onderaan een dikke laag van ongeveer 10 cm takken, stro of houtsnippers, zodat de compost goed wordt verlucht.
5. Hebt u een compostvat met bodem, plaats het dan op tegels of een pallet. Zo geraken de luchtgaten niet verstopt, en kan het vat niet breken of wegzakken in de grond.

3. HOE COMPOSTBAKKEN BEHEREN?

1. Meng uw compost in de eerste bak met een gaffel of een verluchtungsstang. Steek de verluchtungsstang in de compost en draai hem een kwartslag voordat u hem eruit trekt. Doe dat een à twee keer per week op 4 à 5 plaatsen in uw compost. Deze eerste bak dient voor de aanvoer van vers composteerbaar materiaal en voor de omzetting van de materie.

2. Zet, eens de eerste bak gevuld, de inhoud ervan over in de tweede bak. Op die manier verlucht u nogmaals de materie die aan het composteren is, en kunt u de compost indien nodig bevochtigen. Bij elke overzetting worden de micro-organismen weer actief, en stijgt dus de temperatuur. Deze tweede bak dient voor het rijpingsproces.
3. Bedek de derde bak om te vermijden dat de compost zijn vochtigheid en voedingswaarde verliest. De compost is rijp na 6 à 9 maanden.

COMPOSTEREN IN DE TUIN

Een derde van de Brusselaars heeft een tuin. Bent u één van hen? Twijfel dan niet, en begin te composteren. Kies de composteringstechniek die het beste bij de grootte van uw tuin past, en sorteert en meng het te composteren organische materiaal zoals het hoort. Gebruik nadien de compost die u gemaakt hebt op de juiste manier.

DE JUISTE COMPOSTBAK

Er zijn in de handel verschillende soorten compostbakken te vinden. Kies de compostbak die het beste past bij wat u nodig hebt, lees: bij de grootte van uw tuin. U kunt ook makkelijk zelf een compostbak maken: met houten planken of palletten, een oude ton, tuinafsluiting, betonblokken of een plastic vuilbak.

KLEINE EN MIDDELGROTE TUINEN (TOT 300 M²)

Kies voor een **cilindervat**.

- met een inhoud van minimum 200 liter;
- met een verlichtingsstang;
- en dat uit een stuk bestaat, met een basis die breder is dan bovenaan.

Het voordeel van dergelijk cilindervat is dat het makkelijk kan worden geopend en niet wordt vervormd onder het gewicht van het afval, hetgeen niet het geval is bij modellen die u ineenpassen.

GROTE TUINEN (300 TOT 1 000 M²)

Kies voor een **houten compostbak** of een **wegneembaar rooster**.

- met een inhoud van minimum 500 liter;
- met een geringe verlichting, want bij een te grote verlichting ontbindt het afval slecht. Kies daarom een bak met niet meer dan 3 à 4 cm afstand tussen de planken. Bij roosters kunt u de binnenkant best bekleden met een zeildoek of met karton met wat gaten, zodat de compost kan verlichten zonder uit te drogen.

HEEL GROTE TUINEN (MEER DAN 1 000 M²)

Kies voor een composthoop.

COMPOSTEERBAAR AFVAL

Algemeen genomen is alle organische materiaal (dat dus van levend materiaal afkomstig is) te composteren. Het te composteren afval is in twee categorieën te verdelen.

GROEN, WEEK EN VOCHTIG MATERIAAL

- Schillen en afval van groenten en fruit, inclusief de schillen van citrusvruchten, bananen, enz.
- Koffiedik met papieren filter en niet-synthetische koffiepads die vooraf verscheurd zijn.
- Theebladeren en niet-synthetische theebuiltjes.
- Grasmaaisel.
- Verse gewassen: groene bladeren, het loof van wortelen, enz.
- Onkruid (let op: als het onkruid in zaad is, moet u dat 24 uur in water laten weken alvorens het aan de compost toe te voegen, zodat het niet kan kiemen in uw tuin).

BRUIN, HARD EN DROOG MATERIAAL

- Verhakselde takken.
- Fijn vermalen snoeisel van hagen en struiken.
- Verwelkte bloemen en planten.
- Droge stengels en bladeren.
- Keukenrolpapier.
- Stro, zaagsel, houtsnippers.
- Stalstro van plantenetende of zaadetende dieren: cavia's, konijnen, duiven, enz.

SNIJ IN STUKKEN

Snij alle composteerbare materiaal in kleine stukken, zelfs rotte appels of schillen van citrusvruchten.

DE ZEVEN NOODZAKELIJKE HANDELINGEN

LET OP MET GRASMAAISEL

Grasmaaisel behoort tot het moeilijkste materiaal om te composteren: het bevat veel water en stikstof, raakt snel samengeperst en verhindert een goede luchtcirculatie. Slecht gecomposteerd en onvoldoende gemengd gras is vaak de oorzaak van kwalijke geurtjes.

- Zorg altijd voor een **evenwicht** (in volume) tussen groen en bruin materiaal.
- **Meng** grasmaaisel altijd met bruin materiaal.
- **Vermijd inerte lagen**: zorg eerder voor een goede mengeling van groen en bruin materiaal.
- Laat gemaaid gras eventueel ter plaatse drogen om er de vochtigheid van te laten verdampen. Dat wordt **voorverdrogning** genoemd. Voeg het gras nadien toe aan de compost.
- Leg altijd een aparte **voorraad bruin materiaal** aan: daarmee kunt u structuur geven aan de compost en de luchtcirculatie bevorderen.
- Voeg maar **mondjesmaat** materiaal toe aan de compostbak: probeer geen grote hoeveelheid van eenzelfde afval in een keer toe te voegen.
- **Versnipper het afval** dat te groot of te lang is, want hoe kleiner het afval, hoe vlugger de compostering.

MATERIAAL DAT U MITS DE NODIGE VOORZORGEN MAG COMPOSTEREN

- Zieke planten, maar alleen als uw compost voldoende warm wordt.
- As van houtvuur, in kleine hoeveelheden (ongeveer 3 kg/m³).

NIET-COMPOSTEERBAAR MATERIAAL

- Zieke planten, wanneer uw compost niet warm genoeg wordt. U kunt die verwijderen via de ophalingen van Net Brussel of via hun inzamelpunten voor vrijwillige aanvoer.
- Afval van bereide gerechten.
- Brood, melkproducten.
- Sauzen, oliën en vetten.
- Vlees, vis, beenderen, eierschalen.
- Kattenbakvulling.
- Grond en zand.
- Kunststoffen.
- Stofzuigerzakken en hun inhoud.
- As van steenkool en houtskool.
- Grote stukken hout, timmerhout.

DE JUISTE TECHNIEK

Welke composteringstechniek u moet kiezen, hangt af van hoe groot uw tuin is, dat wil zeggen van de hoeveelheid afval die u wilt composteren.

KLEINE EN MIDDELGROTE TUINEN (MINDER DAN 300 M²): COMPOSTVAT

Plaats

- Plaats het vat op een **makkelijk bereikbare** plaats, niet te ver van het huis, een plaats die per dag op zijn minst een paar uur zon krijgt, om de temperatuur in de compostbak op te drijven.
- **Compostbak met bodem:** zet die op tegels (minimum 5, het best 9) of op een pallet om te vermijden dat de bak in de grond zou wegzakken, zou barsten of dat de ventilatiegaten verstopt zouden raken. Laat een centimeter afstand tussen elke tegel, zodat micro-organismen makkelijk vanuit de grond in de compostbak kunnen geraken om het afval te bewerken.
- **Compostbak zonder bodem:** leg een rooster onder de bak, om te vermijden dat mollen zich tegoed zouden doen aan de wormen in de compost.
- Zorg voor wat **werkruimte** vlak bij de compostbak om de compost makkelijk te kunnen oogsten.
- Leg naast de compostbak ook een **voorraad droog materiaal** aan (takkennoeisel, dode bladeren, enz.), zodat u steeds kunt zorgen voor een evenwichtige aanvoer.

Werking

- Bevorder de luchtcirculatie in de compost door onderaan in de compostbak een **laag structure-**

rend of grof materiaal van 10 cm aan te brengen, zoals verhakselde takken, gesnoeide takken of stro.

- Wie een kleine tuin heeft en een vat gebruikt, heeft meestal meer keukenafval dan tuinafval. Voeg er regelmatig stukken karton aan toe als u niet genoeg bruin materiaal hebt. Zorg voor een **goed evenwicht** tussen groen en bruin materiaal en probeer geen grote hoeveelheden van eenzelfde afval in een keer aan de compost toe te voegen. Als er zich lagen vormen, verminder daar dan de dikte van.
- **Verlucht** de compost 1 of 2 keer per week met de ventilatiegastang of telkens u materiaal toevoegt. Duw de stang op 4 of 5 verschillende plaatsen tot op de bodem van de compostbak en draai hem dan een kwartslag: zo maakt u ventilatiekanalen en mengt u alle materiaal.

ALLES IN EVENWICHT

Welke composteringstechniek u ook kiest, alleen de juiste levensomstandigheden van de micro-organismen – evenwicht tussen voeding, water en ventilatie – garanderen dat uw compost lukt.

Oogst

- **6 tot 12 maanden** later kunt u het vat wegnemen en de rijpe compost onderaan oogsten.
- Verwijder het bovenste, nog niet verteerde deel van de compost met een gaffel of een schop, en leg dat deel even aan de kant om de rijpe compost te kunnen verzamelen. Geen paniek, alles zal niet in elkaar zakken wanneer u dat doet!
- Gebruik het bovenste, nog niet verteerde ontbonden deel om de volgende compost op te starten.

GROTE TUINEN (TUSSEN 300 EN 1 000 M²): COMPOSTBAK OF ROOSTER

Plaats

- Plaats de compostbak rechtstreeks op de grond, op een plaats die makkelijk bereikbaar is, niet te ver van het huis, half of helemaal in de schaduw.
- Leg een rooster onder de compostbak om te vermijden dat mollen zich tegoed zouden doen aan de wormen in de compost.
- Een tappunt vlakbij is handig, om de compost indien nodig makkelijk te kunnen bevochtigen.

Werking

- Compostbak met twee compartimenten: ideaal om de compost te bewerken. Wissel van compartiment of – bij voorkeur – meng het materiaal in de eerste bak. Het is daarin dat de vulling of de vertering van het materiaal zal verlopen.
- Hevel de inhoud van de 1ste bak over in de 2de bak zodra die 1ste bak helemaal vol zit, of toch ten minste 1 keer per jaar. Zo laat u het compostterend materiaal goed en makkelijk verluchten en kunt u de compost indien nodig bevochtigen. In die 2de bak kan de compost dan rijpen.
- Compostbak met een compartiment: als u maar 1 bak hebt (houten bak of rooster), wissel of – bij voorkeur – meng het materiaal in de bak en verlucht met een verluchtungsstang zoals in een vat (zie pagina 13) en/of op het ogenblik dat u de compost oogst.
- Bedek de bak om geen vocht en geen voedingsstoffen van de compost te verliezen.
- U legt best een voorraadje droog materiaal aan (takkensnoeisels, dode bladeren, enz.), om evenwicht te kunnen brengen tussen groen en vochtig materiaal (zie pagina 11).

MAAK ZELF EEN COMPOSTBAK

U kunt zelf een compostbak maken met vier houten palletten die u rechtzet en met ijzerdraad samenbindt.

Oogst

6 tot 9 maanden later oogst u de rijpe compost.

- Er kan in de compost altijd nog materiaal zitten dat nog niet helemaal verteerd is. Wat na het zeven van de compost overblijft, kan dienen om de compostering van een nieuwe lading in de compostbak in gang te zetten.
- **Compostbak met twee compartimenten:** u oogst de compost in de rijpingsbak (de 2de bak).
- **Compostbak met één compartiment:** om de rijpe compost te verzamelen die zich onderaan de compostbak bevindt, moet u de bak uit elkaar halen.
- **Wegneembaar rooster:** verwijder het rooster wanneer de compostbak vol is. Begin dan een nieuwe composthoop met dat verwijderde rooster en een tweede zeildoek. Het eerste zeildoek, waarin de rijpende compost zit, laat u ongemoeid gedurende de tijd die nodig is om alles volledig te laten verteren. Als u in plaats van zeildoek een stuk karton gebruikt, zal dat karton pas ontbonden zijn wanneer ook alle materiaal in dat karton ontbonden is. Karton is met andere woorden een goede indicator voor de staat van ontbinding van de compost.

HEEL GROTE TUINEN (MEER DAN 1 000 M²): COMPOSTHOOP

Plaats

Rechtstreeks op de grond, half of helemaal in de schaduw, beschut tegen de wind (achter een haag of enkele struiken). U hebt een ruimte nodig die twee keer zo groot is als de composthoop zelf.

Werking

- Maak een composthoop van ten minste 1,2 m hoog (houd voor een grotere hoogte rekening met uw lichaamslengte!).
- Voeg er keukenafval aan toe, verspreid grasmaaisel over heel het oppervlak van de composthoop of meng het met droog materiaal.
- Snij takken in stukken van 20 tot 30 cm voor u ze op de composthoop gooit. Te lange takken maken het moeilijk wanneer u de composthoop wilt omkeren.
- Verplaats, zodra de composthoop een volume heeft van 2 à 3 m³, het materiaal dat aan de rand ligt naar het midden. Zo verlucht u de compost en versnelt het composteringsproces.
- Bedek de composthoop met een laag stro, dode bladeren of met een net van geperforeerde micro-textiel.
- Herbegin het proces door een nieuwe stapel te beginnen, terwijl de eerste composthoop zijn rijping voltooit.

Oogst

9 tot 12 maanden later.

WAT MOET EN WAT MAG NIET?

WAT MOET?

- Zorg dat u altijd een **voorraad bruin materiaal** hebt (zie pagina 11). U legt die voorraad gemakkelijk aan in de herfst (dode bladeren, takkensnoeisels, enz.) en u kunt daarmee voor evenwicht met het groene materiaal zorgen.
- Beschikt u niet over zo'n voorraad, dan kunt u in stukken gescheurd **ongekleurd karton** gebruiken. In sommige gemeenten kunt u houtsnippers verkrijgen (takken die in een **houtversnipperaar** tot kleine stukjes vermalen zijn, zie ook pagina 28).
- Om **kwalijke geurtjes** te vermijden – vaak het gevolg van een slecht evenwicht tussen groen en bruin materiaal en van een te grote vochtigheid in de compost – moet u groen materiaal met bruin materiaal vermengen en de compost regelmatig verluchten (gebruik de verluchtungsstang of werk de compost om).
- Om **vliegjes** zoveel mogelijk te vermijden, moet u erop letten de etensresten (en vooral het fruit) binnenin de compost te plaatsen en het te bedekken met bruin materiaal.
- **Versnipper** het afval dat te groot of te lang is: zo zal het composteringsproces sneller verlopen.

WAT MAG NIET?

- Voeg **geen kalk** toe aan uw compost. In tegenstelling tot wat beweerd wordt, is compost helemaal niet zuur. Bovendien zorgt de toevoer van kalk ervoor dat het organisch materiaal te snel ontbindt. Door de kalk gaat een deel van de voedingsstoffen van de compost verloren en kan de werking van de bacteriën worden afgeremd.
- Probeer niet in de **winter** een compost te beginnen of die in de winter om te keren. Temperaturen tegen het vriespunt aan zijn daar niet bevorderlijk voor.

COMPOSTVERSNELLERS: KIES LIEVER VOOR ALTERNIEVEN

Als u goed composteert, moet u eigenlijk geen compostversnellers kopen.

Om het composteringsproces te versnellen, bestaan er natuurlijke methodes, die u helemaal niets kosten:

- Vraag iemand van uw kennissen die al composteert (of een compostmeester) een beetje compost die aan het rijpen is. Die is rijk aan organismen en zal als activeerder van uw compost dienst doen.
- Ook jonge brandnetels of smeewortel zijn onbewerkt of in de vorm van vloeibaar mestgier uitstekende compostversnellers.

HET GEBRUIK VAN DE COMPOST

JONGE COMPOST EN RIJPE COMPOST

U vindt de hoeveelheden te composteren materiaal misschien heel groot. Wees gerust: de compostering doet het volume van het afval met 75 % afnemen, en de uiteindelijke compost is op verschillende manieren te gebruiken.

Enkele maanden nadat u uw compostbak hebt opgestart, en verder in de tijd, naarmate u de compostbak aanvult, zult u steeds over jonge compost en rijpe compost kunnen beschikken. Om er de rijpe stoffen uit te halen, is het best de compost te zeven. De minst verteerde elementen kunnen onder andere dienen als activeerder voor een nieuwe compost.

JONGE COMPOST

In de jonge compost, die nog geen zes maanden oud is, zit materiaal dat nog niet volledig is verteerd. U kunt die compost in een dichte laag uitstrooien rond struiken, tussen overjarige planten, aardbeiplanten of lekkere groenten. In de herfst bedekt u er de lege bloemperken mee: die jonge compost zal dan tijdens de winter volledig ontbinden. Let op: bomen kunnen niet (goed) tegen grote hoeveelheden jonge compost.

RIJPE COMPOST

Rijpe compost, van minstens zes maanden oud, ziet eruit als losse, homogene, bijna zwarte teelaarde. U kunt die compost zowat overal voor gebruiken: op het gazon, tussen overjarige planten, hagen, op zaaibedden, aan fruitbomen, in kamerplanten. Het is een natuurlijk product en... het kost u niets!

In de siertuin

- Hark de aarde en strooi de compost er over (ongeveer 10 liter compost/m²).
- Strooi een laag van 3 à 5 cm tussen de planten.
- Voor het onderhoud van een grasperk strooit u een laag uit van een halve centimeter gezeefde compost (met mazen van 1 x 1 cm) nadat u het gras voor de 1ste keer maaid en besproeit u het gras goed (u kunt de compost ook uitstrooien net voor een regenperiode).
- Als u struiken en bomen plant, vermeng dan 20 % rijpe compost met de aarde in het plantgat.

In de moestuin

- Breng de gezeefde compost snel aan in de bodem: meng die op een diepte van ongeveer 5 cm met de grond. Zo vermijdt u dat de compost uitdroogt en stikstof verliest en laat u de micro-organismen overleven.
- U verkrijgt een uitstekende teelaarde om te bezaaien als u 25 % compost toevoegt aan teelaarde van goede kwaliteit.

In de boomgaard

- Strooi een laag van 1 à 2 cm rijpe compost onderaan het gebladerte van de bomen.

Kamerplanten

- Voeg in nieuwe plantenbakken 30 à 40 % compost toe aan gezonde en verluchte grond.
- Om de grond van uw plantenbakken te vernieuwen, voegt u gewoon 20 % compost toe aan de bestaande aarde.

THUIS COMPOSTEREN, ZONDER TUIN

Hebt u geen tuin? Geen probleem. Ook dan kunt u zelf uw compost maken.

Door wormcompostering kunt u, net als bij klas-sieke compostering, met organisch keukenafval natuurlijke mest maken.

Verwar de compostwormen niet met de bleke, grijs-achtige aardwormen. Die laatste zijn de veel grotere en dikkere wormen die je vaak ziet bij het omspitten van de tuin en die de grond omwoelen en verluchten.

DE KENMERKEN VAN WORMCOMPOSTERING

Zoals uit de naam al blijkt, is wormcompostering een techniek waarbij biologisch afbreekbaar materiaal wordt omgevormd door de werking van kleine aardwormen. Dat gebeurt in een wormcompostbak waaraan u in het begin wormen toevoegt. U kunt dergelijke bak installeren in uw garage, uw kelder, op een binnenplaats of op een balkon. U hebt er geen last van, want hij neemt weinig plaats in.

Compostwormen leven aan het oppervlak van de hoop organisch materiaal waarmee ze zich voeden. Ze planten zich bijzonder snel voort en zorgen voor het ontbinden van dat organisch materiaal. Ze zitten in massale hoeveelheden in composthoppen, compostbakken of compostvaten. Ze zijn rood en hebben soms gele/oranje strepen. In ideale omstandigheden kunnen die wormen per dag tot het equivalent van hun eigen gewicht verteren.

WAAR HAALT U COMPOSTWORMEN

De goedkoopste en eenvoudigste oplossing is om er te vragen aan iemand die al composteert (in een compostbak, een compostvat of zelfs in een wormcompostbak). Vraag enkele liters compost met voldoende wormen (enkele tientallen) om te beginnen.

U kunt ook terecht bij de compostmeesters: zij zullen u met plezier enkele wormen geven.

In bepaalde gemeenten kunt u die wormen ook verkrijgen op de demonstratiesites (zie 'Uitrusting' pagina 28).

We raden af wormen uit visserswinkels te kopen, want die zijn niet zo geschikt voor wormcompostering.

'WORMCOMPOSTEERBAAR' AFVAL

De wormcompostbak is vooral gemaakt om er **keukenafval** in te verwerken.

COMPOSTEERBAAR MATERIAAL

- Ongekookte groenten- en fruitresten, versneden in stukken van maximaal 5 cm. Ook schillen van citrusvruchten, in acht stukken gesneden, en aardappelschillen mogen in de wormcomposterder, maar die verteren wel langzamer.
- Koffiedik, met filter, en niet-synthetische pads die in stukken zijn verscheurd.
- Theebladeren en niet-synthetische theebuiltjes.
- Verwelkte bloemen en hun stengels (maximum 5 cm).
- Ongekleurde keukenrol.
- Ongekleurde papieren servetten.
- Ongekleurd karton (in kleine stukjes gesneden).
- Stalstro van kleine plantenetende of zaadetende dieren: cavia's, konijnen, duiven, enz.

NIET-COMPOSTEERBAAR MATERIAAL

- Vleesresten, visresten en resten van gekookte of gefrituurde gerechten, eierschalen.
- Afval van katten- en hondenbakken.
- Vetten, zoals oliën of sauzen.
- Glanspapier en gekleurd drukwerk.
- Brood en patisserieeresten.

TE VERMIJDEN

Grote hoeveelheden van eenzelfde afval of grote harde stukken (bijvoorbeeld stronken van kolen).

Te dikke of te lange stukken afval: snijd die in kortere stukken van maximum 5 cm en van maximum 1 à 2 cm dik. Dat doet de compostering sneller verlopen.

DE JUISTE WORMCOMPOSTBAK

Houd bij de keuze van een wormcompostbak rekening met de grootte van uw gezin, uw persoonlijk verbruik, de beschikbare ruimte, maar ook met hoe praktisch die bak is. Er bestaan drie modellen: het verticale systeem met 1 of met meer compartimenten en het horizontale systeem.

DE MONOBAK OF HET SYSTEEM MET EEN COMPARTIMENT

De monobak is een bak met een deksel, een dubbele geperforeerde bodem en een kraantje om het percolaat af te tappen.

Voordelen

- De bak is volledig hermetisch afgesloten.
- De wormen kunnen zich verplaatsen tussen de verschillende afvallagen.

Nadelen

- De bak is zwaar om te verplaatsen en is niet zo handig om de compost te oogsten.
- Het is moeilijker om de inhoud van de bak en de goede werking van het systeem te controleren.
- Er is een grotere kans dat de compost verstikt en dat die kwalijke geurtjes afgeeft.
- Hij is niet makkelijk te vinden in de handel.

HET SYSTEEM MET STAPELBARE BAKKEN

Dit is het meest praktische van de 3 systemen: het zijn 3 tot 4 bakken die u op elkaar stapelt (de ene bak in of op de andere). De onderste bak is onderaan niet geperforeerd en vangt het percolaat op. De bovenste bakken, die er bovenop staan, hebben wel een geperforeerde bodem zodat het percolaat kan weglopen en de wormen zich tussen de bakken kunnen verplaatsen.

Voordelen

- De bak werkt continu en de werking is makkelijk te controleren.
- De compost en het percolaat zijn makkelijk te oogsten.
- De drainering van de bovenste bakken verloopt gemakkelijker.
- Bij de oogst van de compost wordt de werking van de andere bakken niet gehinderd en hoeft het systeem niet opnieuw opgestart te worden.

HET HORIZONTALE SYSTEEM

Deze wormcompostbak is een bak die in twee compartimenten verdeeld is door een geperforeerde verticale wand. De bak heeft een dubbele bodem om het percolaat op te vangen.

Voordelen

- De bak werkt continu en de werking is makkelijk te controleren.
- De compost is makkelijk te oogsten.
- Het percolaat van het verse materiaal van de tweede bak maakt de rijpe compost van de eerste bak niet opnieuw vochtig.

Nadelen

- Dit systeem neemt meer plaats in.
- Het is niet makkelijk te vinden in de handel.
- Het percolaat is moeilijker te oogsten.

TWEE RIJKE PRODUCTEN

Met wormcompostering verkrijgt u twee producten die rijk zijn aan mineralen: compost en percolaat.

PERCOLAAT

Bij het begin van de compostering zijn alleen de micro-organismen actief (paddenstoelen, bacteriën, enz.). Die beginnen te werken zodra er zich organisch materiaal begint op te hopen in de wormcompostbak. Ze maken enzymen die de celwanden van de zachte weefsels gaan afbreken. Wanneer die wanden doorboord worden, vloeit de inhoud van die cellen weg en loopt die doorheen het ontbindende materiaal tot in de opvangbak: de donkere vloeistof die daaruit voortkomt, is het percolaat. Dat is een uitstekende meststof voor kamerplanten. Het is wel een heel geconcentreerd product, dat u tien keer moet verdunnen wanneer u het gebruikt.

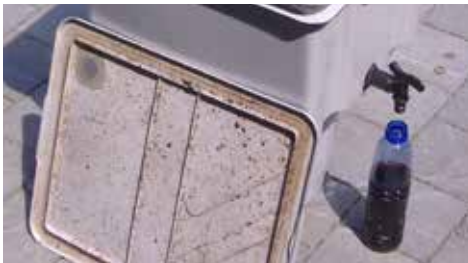
Uiteraard produceert ook de klassieke compostering percolaat (zie pagina 10 tot 17) maar slechts in een kleine hoeveelheid, en aangezien het percolaat bij die klassieke compostering niet wordt opgevangen, vloeit het gewoon weg in de grond.

COMPOST

Wanneer de vloeistof (percolaat) is weggelopen uit de organische cellen blijft er een weke structuur over. Dat is het moment waarop de macro-organismen zoals compostwormen en luzernespringstaarten ten tonele verschijnen. Hun spijsverteringskanaal verteert de zachte weefsels. Het product dat op die manier verkregen wordt is de compost. Meestal is dat na drie maanden tijd. De compost weegt nog maar 10 tot 20 % van het oorspronkelijke gewicht van het afval dat u in de wormcompostbak gooide. Dat gewicht vermindert nog wanneer u de compost laat drogen voor u die gebruikt.

De 'wormcompost' is fijner en van betere kwaliteit dan de klassieke compost en hoeft dus niet te worden gezeefd. U kunt die wormcompost gebruiken wanneer u kamerplanten verpot of om in te zaaien. Gemengd met aarde kunt u de wormcompost als gewone compost gebruiken. In wormcompost zitten nog meer voedingsstoffen dan in andere compost, en daarom overschrijdt u de volgende doses het best niet: maximum 1/4 tot 1/3 compost. U kunt de oude aardkluiten van de plantenbakken opnieuw gebruiken als u er 1/3 wormcompost onder vermengt. Als de compost te vochtig is, laat u die indien nodig drogen voor u hem gebruikt.

MAAK ZELF UW WORMCOMPOSTBAK

U kunt die drie systemen ook zelf maken. Het grote voordeel van een zelfgemaakte wormcompostbak is dat u die op uw persoonlijke situatie kunt afstemmen. En het is uiteraard goedkoper dan wanneer u er een in de winkel gaat kopen.

Plastic is heel geschikt om een wormcompostbak mee te maken. Het rot niet, het is stevig en het is makkelijk te onderhouden. U vindt in de handel verscheidene modellen van plastic bakken die kunnen dienen om de drie genoemde modellen mee te maken. Kies ondoorschijnend plastic, want de wormen houden niet van licht.

Zorg voor:

- een deksel dat tegen het licht en tegen de regen beschermt (zo blijft de vochtigheid binnenin behouden);
- een goede verluchting;
- een goede afvoer en makkelijke oogst van het percolaat;
- een bak die breder is dan hij hoog is: zo krijgt u een betere verluchting.

PLAATS

Om uw wormcompostbak goed te kunnen bewerken en om die goed te laten werken, installeert u de bak het best niet te ver van de keuken – dan hoeft u niet te ver te lopen – op een goed verluchte plaats met een omgevings-temperatuur tussen 15 en 25 °C.

WERKING

De startfase van een wormcompostbak is een delicate fase. Het systeem zal efficiënt werken wanneer:

- de wormen optimale levensomstandigheden krijgen om zich voort te planten (temperatuur, vochtigheid en verluchting);
- u 2 tot 3 maanden de tijd neemt om het proces goed op gang te krijgen.

HET PROCES OPSTARTEN

Breng net boven de opvangbak voor het percolaat een onderlaag aan van ofwel vochtig krantenpapier en wat aarde en wormen, ofwel half verteerde compost die wormen en andere nuttige organismen bevat (paddenstoelen, bacteriën, enz.). Voeg aan die onderlaag ten minste 50 gram wormen toe (= 150 wormen). De onderlaag moet ten minste 4 à 5 cm dik zijn. In het kader op pagina 18 staat waar u die compostwormen kunt vinden.

Gedurende een week tot tien dagen mag u dan niets meer toevoegen aan de wormcompostbak zodat de wormen de tijd krijgen om zich aan te passen aan hun nieuwe omgeving en om het proces in gang te zetten (gedeeltelijke ontbinding van het afval).

STELSELMATIG NIEUW AFVAL TOEVOEGEN

De meest gemaakte fout is de wormcompostbak te snel en met te veel afval te willen voeden. Een week tot tien dagen nadat de compostbak is opgestart, mag u stelselmatig afval beginnen toevoegen. Het systeem bereikt zijn maximale capaciteit pas na twee à drie maanden: de wormen moeten de tijd krijgen om zich in voldoende aantallen te kunnen vermenigvuldigen en om zich aan te passen aan hun nieuwe omgeving.

Op de onderlaag brengt u dan een dunne laag (enkele centimeters) keukenafval aan dat u in kleine stukjes snijdt (van maximum 5 cm lang) en dat mak-

kelijk te verteren is (bananenschillen, slablaadjes, enz.). Als u de wormen in die laag ziet opduiken, is dat een goed teken. Vanaf dan mag u er nieuw afval aan toevoegen.

MAAR NIET TE VEEL AFVAL TEGELIJKERTIJD

U zult ook moeten aanvaarden dat u af en toe meer keukenafval hebt dan uw wormcompostbak kan verwerken.

BIJZONDER GEVAL: HET SYSTEEM MET STAPELBARE BAKKEN

Het proces gaat van start in de onderste bak (dat is de bak net boven de bodembak).

Wanneer de onderste bak vol is of te zwaar begint te worden (na enkele weken of enkele maanden) begint u een tweede bak.

Die plaatst u het best tussen de opvangbak voor het percolaat en de bak waar u niet langer afval aan gaat toevoegen (en waarin de compost zijn rijping zal voltooien).

Zo vermijdt u dat de compost die aan het rijpen is telkens bevochtigd wordt met het percolaat dat naar de opvangbak loopt.

OOGST

De oogst van het percolaat en van de compost verschilt sterk naar gelang van het systeem dat u gebruikt. U kunt na 3 tot 6 maanden rijpe compost hebben. Het percolaat is al vlugger klaar: na een maand vindt u het in de opvangbak die daar speciaal voor gemaakt is.

MET EEN MONOBAK

Wanneer de compost in het onderste deel van de wormcompostbak rijp is, kunt u die oogsten door de bak om te keren of door het bovenste, nog niet verteerde deel te verwijderen tot u aan de rijpe compost komt. Dat bovenste, nog niet verteerde deel dat u dan van de rijpe compost gescheiden hebt, dient om de bak opnieuw op te starten zodra u klaar bent met oogsten.

MET STAPELBARE BAKKEN

Hier kunt u kiezen uit twee oplossingen.

U kunt gedurende een paar weken geen afval meer toevoegen aan een bak, om een rijpe compost te verkrijgen waarin vrijwel geen wormen meer zitten (die zullen dan naar de bakken getrokken zijn waar u nog wel afval aan toevoegt). Dat vraagt meer tijd, maar maakt de oogst wel makkelijker.

Wanneer het afval van een bak voldoende verteerd is maar er wel nog heel wat wormen in zitten, kunt u wat tijd winnen door niet te wachten tot alle wormen naar de andere bakken getrokken zijn. U gaat dan als volgt te werk.

LET OP

Voor u de compost oogst, moet u de wormen de tijd geven zich te verplaatsen van de bak die u gaat laten rijpen naar de nieuwe bak. Enkele weken zouden moeten volstaan om alle afval goed te laten ontbinden.

- Zet de wormcompostbak in het licht (bij voorkeur daglicht).
- Wacht tien minuten tot de wormen zich hebben ingegraven in de compost.
- Schraap met een kleine schep de eerste, wormvrije centimeters compost weg.
- Wacht opnieuw tien minuten en voer de twee voorgaande stappen zoveel keer uit als nodig is.
- Op het einde blijft er een dunne laag goed verteerd compost over waarin de wormen zich opgehoopt hebben. Het merendeel van die wormen zal in de onderste bak vallen.
- Maak die onderste bak vervolgens leeg in een van de 'werkende' bakken van het systeem.

MET EEN HORIZONTAAL SYSTEEM

Wanneer de wormen naar de tweede bak getrokken zijn en de compost gebruiksklaar is, oogst die dan en start heel het proces opnieuw op in de eerste bak.

3 TROEVEN OM TE SLAGEN

Het leven van de organismen in de wormcompostbak wordt in grote mate beïnvloed door de temperatuur, de vochtigheid en de verluchting. Andere factoren zoals licht, lawaai, de zuurtegraad van de omgeving en trillingen beïnvloeden het welzijn van de wormen.

DE JUISTE TEMPERATUUR

De temperatuur zou in feite 15 tot 25 °C moeten bedragen. Dan zijn de wormen namelijk het actiefst. Onder de 10 °C verloopt het verteringsproces heel wat trager en voegt u het best geen nieuw afval toe voor de wormen. Bij temperaturen onder de 5 °C en boven de 30 °C gaan de wormen dood. Als uw wormcompostbak buiten staat, moet u die in de zomer dus afschermen tegen direct zonlicht en in de winter tegen vorst (met een deken, polystyreen-schuim, enz.). Indien mogelijk zet u de wormcompostbak bij een temperatuur van minder dan 5 °C maar beter binnen.

GENOEG VOCHT MAAR OOK WEER NIET TE VEEL

Wormen zijn heel gevoelig voor droogte. U moet dus zorgen dat de wormcompostbak voldoende vocht bevat, maar ook weer niet te veel. Te veel vocht verdrijft de lucht (de zuurstof dus) en veroorzaakt kwalijke geurtjes. Zorg daarom voor een goede drainering van de compost en laat het percolaat goed wegvloeien naar de opvangbak. Het is in principe niet nodig om water toe te voegen omdat keukenafval al voor 75 tot 85 % uit water bestaat.

GOEDE VERLUCHTING

Dankzij de lucht kunnen organismen groeien en zich voortplanten. Als er niet genoeg of geen lucht is, begint het afval te gisten zonder lucht (anaerobe omgeving). Daardoor verzuurt het substraat (het ontbindende materiaal dat gemengd is met de compost) en is dat niet langer geschikt als voedingsstof voor de wormen. Zo ontstaat bovendien een kwalijk geurtje.

U zorgt als volgt voor een goede verluchting en een juiste vochtigheidsgraad.

- Voeg bruin materiaal toe aan uw organisch afval. Dat zorgt voor structuur en droogte (bijvoorbeeld houtsnippers, zoals voor caviakooien, stukjes karton of krantenpapier). Dat bruine materiaal werkt de compost los, verlucht die en absorbeert ook een deel van het vocht.
- Zet de wormcompostbak op een verluchte en warme plaats. Een deel van het overtollige vocht ontsnapt via de verluchtingsopeningen van de bak.
- Voeg een tijdje geen afval meer toe aan de wormcompostbak.
- Prik met een stang langs de wanden om verluchtingskanalen te maken.
- Voeg de compost en het afval lichtjes en voorzichtig om met een kleine tuinhark.
- Controleer regelmatig of de compost niet geoogst moet worden: als de compostlaag te dik wordt, kan het percolaat niet goed wegvloeien en neemt de vochtigheid in de compost toe.

OPLOSSING VAN EVENTUELE PROBLEMEN

VLEIGJES

Suikerhoudend afval, zoals fruit en zetmeel, trekt vliegjes aan. Om te vermijden dat die vliegjes zich beginnen voortplanten, moet u het afval afdekken ofwel met wat substraat (ontbindend materiaal gemengd met compost), een katoenen doekje, wat krantenpapier, een stuk karton of structurerend materiaal (houtsnippers, zoals voor caviakooien). U kunt die vliegjes onmogelijk helemaal vermijden want hun eitjes bevinden zich op natuurlijke wijze op de groenten- en fruitschillen die u in de wormcompostbak gooit. Krijgt u toch te maken met een invasie van vliegjes, dek het composterend materiaal dan af en voeg er twee tot drie weken geen afval aan toe.

KWALIJKE GEURTJES

Een goed werkende wormcompostbak stinkt niet. Is dat toch het geval, dan is dat een teken dat de compost niet goed genoeg verlucht wordt en dat het substraat te vochtig is. De gisting verloopt dan zonder lucht en daardoor ontstaat een kwalijk geurtje. Dat kan te maken hebben met de overvoeding van de wormcompostbak, de verdichting van het substraat of de verstopping van de gaatjes waar het percolaat moet doorlopen. U moet het substraat dan verluchten door er structurerend materiaal aan toe te voegen, door een tijdje geen afval meer aan de wormcompostbak toe te voegen en door te controleren of er nog genoeg wormen in zitten.

SCHIMMELVORMING

Schimmels zijn samen met de bacteriën de voornaamste micro-organismen die het afval voorverteren. U zult ze vooral tijdens de opstartfase zien verschijnen, meestal in de vorm van witte draden. Ze hinderen de goede werking van de wormcompostbak niet en verdwijnen gewoon na een paar dagen. Dat zij opduiken, is vaak het gevolg van een overvoeding van de wormcompostbak bij het opstarten.

ALS DE WORMEN UIT DE WORMCOMPOSTBAK KOMEN

Het is niet ongewoon dat er wat wormen langs de binnenkant of onder het deksel van de wormcompostbak kruipen. Het gebeurt ook dat een paar wormen uit de compost kruipen. Dat gebeurt echter niet gauw, en een ramp is dat niet. U kunt het vermijden door de binnenwanden regelmatig schoon te maken en dan droog te wrijven, en door te controleren of de bak nog goed dicht is. Kruipen er veel wormen uit de bak, dan is er een probleem. Daar kunnen verscheidene oorzaken voor zijn, die te maken hebben met de toestand in de compostbak.

- Te droog: bevochtigt het substraat met een verstuiver.
- Te vochtig: voeg er droog materiaal aan toe en meng goed. Voer een tijdje geen nieuw afval toe aan de bak.
- Onvoldoende verluchting: verlucht met behulp van een kleine tuinhark. Is er een probleem met de structuur of de vochtigheid, voeg er dan droog materiaal aan toe. Gooi geen afval meer in de bak tot de compostering weer normaal verloopt.
- Te zuur: om de zuurte te neutraliseren, voegt u regelmatig een beetje (een soeplepel) zeealgenpoeder toe aan de compost; dat poeder is makkelijk te vinden in de handel.

COMPOSTEREN IN DE WIJK (OF MET DE BUREN)

Hebt u geen tuin, is uw tuin te klein om er een compostbak te installeren of hebt u geen zin om met wormcompostering te beginnen, dan kunt u uw keuken- en tuinafval toch verminderen door een wijkcomposteringsproject te starten. Op die manier kunnen verscheidene gezinnen hun organisch afval composteren in een gemeenschappelijke compostbak.

DE GROTE PRINCIPES

Het principe van wijkcompostering is eenvoudig, maar de praktische invoering en het beheer ervan is soms ingewikkelder. Elk wijkcomposteringsproject is uniek. Elk project moet, om op lange termijn te kunnen slagen, goed voorbereid zijn.

- Kies een makkelijk bereikbare plaats en denk goed na over de inrichting van de composteringsplaats.
- Zoek uit wie de eigenaar van de gekozen plaats is.
- Wanneer het principeakkoord gesloten is, moet u met de eigenaar een overeenkomst opstellen over de terbeschikkingstelling van zijn terrein, ongeacht of dat een particuliere eigenaar of een openbaar bestuur is (gemeente, Gewest, enz.).
- Richt een werkgroep met gemotiveerde mensen op.
- Bepaal de exploiteerbare hoeveelheid van het potentiële afval.
- Stem het project af op uw resultaten: aantal compostbakken, volume van de composthoop, enz.
- Organiseer informatiesessies voor de buurtbewoners en de rekrutering van de deelnemers.
- Zorg voor een nauwkeurig uitrustingsbudget en een minimaal werkingsbudget.

- Stel regels voor een goed beheer op: wijs een verantwoordelijke aan, organiseer de aanvoer van composteerbaar materiaal en de verdeling van de verteerde compost, enz.

DE VOORDELEN

Wijkcompostering heeft allerhande voordelen.

- U verwerkt collectief uw afval op een nuttige manier, en het moet bovendien niet naar de verbrandingsoven.
- U verkrijgt en verdeelt natuurlijke mest, zodat u geen chemische meststoffen moet gebruiken.
- U zorgt voor sociale contacten tussen de deelnemers en maakt de wijk daardoor aangenamer om in te wonen.

ONDERSTEUNING

Leefmilieu Brussel moedigt u aan met wijkcompostering te beginnen en ondersteunt u op verschillende vlakken.

- Een financiële bijdrage voor de aankoop van de uitrusting die u nodig hebt om de installatie goed te doen draaien.
- Advies bij de verschillende fasen om wijkcompostering op te starten: administratieve stappen, het informeren van de deelnemers, enz.
- Informatie over de verschillende fasen waaraan u moet denken.
- Fiches met beschrijvingen van wijkprojecten; u kunt die fiches downloaden van de website van Leefmilieu Brussel.

EEN SPREKEND VOORBEELD

WATERMAAL-BOSVOORDE

Vlak bij het gemeentehuis kunnen een honderdtal gezinnen uit de buurt hun keukenafval naar de composteringdemonstratieplaats brengen.

Landbouwkundig ingenieur en compostmeester Benoît Salsac, zijn partner Audrey Lefèvre en enkele vrienden-vrijwilligers hebben dit wijkcomposteringsproject op poten gezet. Ze gebruiken diverse modellen van compostbakken en wormcompostbakken. “We plaatsten een ‘compostvuilbak’ aan de rand van het terrein, en daarin kunnen alle deelnemers hun keukenafval komen weggooiden. Aan die bak hangt een slot met een cijfercode, en alleen de deelnemers aan het project kennen die code. Zo vermijden we dat er niet-organisch afval wordt gestort.”

Benoît en zijn vrienden krijgen regelmatig 5 m³ houtsnippers van de snoeidienst van Leefmilieu Brussel, en die mengen zij stelselmatig met het keukenafval van de gezinnen. Ze gaan ook met een kruiwagen groenten en fruit ophalen die lokale marktkramers niet meer kunnen verkopen.

“Het initiatief loopt goed en haalt ook de banden tussen de buurtbewoners nauwer aan”, aldus de compostmeester. “We krijgen per week ongeveer 300 kg organisch afval binnen, van de buurtbewoners en van de marktkramers. De compost die we daarmee maken, verdelen we voor een stuk onder de deelnemers. Een ander deel gaat naar de plantingen en moestuinen in de buurt. We delen onze ervaring en onze composteringstechniek met iedereen die wil.”

Maar de jonge ingenieur wil het daar niet bij laten. “We krijgen steeds meer mensen over de vloer die ons voorbeeld willen volgen, in die mate zelfs dat we er samen met de verantwoordelijken van de gemeente aan denken om een nieuw terrein te openen met veel meer compostbakken. We zouden bovendien zowat overal in de gemeente compostvuilbakken willen zetten en de inhoud daarvan dan ophalen met paard en kar!”

Wilt u meer weten over dit initiatief? Neem dan via info@wormsasbl.org contact op met de verantwoordelijken van het project.

Het Gewest telt nog andere wijkcomposteringsprojecten, zoals hieronder dat van Sint-Agatha-Berchem.

WAT U VERDER NOG KUNT DOEN

Bent u vastbesloten om ook te beginnen composteren? Super! U zult niet de enige zijn die dat initiatief neemt. Er bestaan allerhande concrete hulpmiddelen: informatie, uitrusting, opleidingen, adviseurs, enz. Ze kunnen uw nieuwe project ondersteunen.

INFORMATIE

In het Brussels Gewest steunt het afvalbeleid op het vierde Plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen. U kunt dat plan raadplegen op document.leefmilieu.brussels.

Om meer te leren over afval en compostering kunt u een kijkje gaan nemen op www.leefmilieu.brussels/compost.

Als u wilt weten hoe u beter boodschappen doet en ook met overschotjes eten kunt klaarmaken, lees dan onze gratis brochure 'Voeding en Leefmilieu: 100 tips om lekker, milieuvriendelijk én gezond te eten'. U kunt die brochure bestellen bij Leefmilieu Brussel, 02-775.75.75, of downloaden op de website document.leefmilieu.brussels.

UITRUSTING

Wilt u uitrusting kopen om te composteren? Een verluchtungsstang, een houtversnipperaar, een compostvat, enz. Raadpleeg dan de lijst van verkopers. Bestel er een exemplaar van bij Leefmilieu Brussel: 02-775.75.75 of download ze op de website www.leefmilieu.brussels/compost.

Verscheidene Brusselse gemeenten moedigen compostering aan. Ze geven premies bij de aankoop van een compostbak of verkopen zelf bepaalde modellen van compostvaten tegen concurrentiële prijzen.

Een aantal gemeenten hebben een demonstratiesite die wordt onderhouden door compostmeesters en die tijdens de zomermaanden geopend is. Sommige gemeenten geven u snipperhout (takken-snoeisels dat door de verhakselaar is gegaan).

MEER GEMEENTELIJKE INFORMATIE

Als u wilt weten welke mogelijkheden de Brusselse gemeenten allemaal aanbieden, ga dan eens langs bij uw gemeentebestuur of vraag de lijst van aanbod en dienstverlening van de Brusselse gemeenten aan bij Leefmilieu Brussel: 02 775.75.75 of download ze op de website.

OPLEIDINGEN

Leefmilieu Brussel organiseert in de lente en de herfst korte opleidingen in compostering en wormcompostering. Tijdens een theoretische en een praktische sessie leert u de composteringstechniek en de wormcomposteringstechniek kennen. Bent u geïnteresseerd? Stuur uw gegevens dan naar het e-mailadres info@leefmilieu.brussels en u wordt vervolgens persoonlijk op de hoogte gebracht van de volgende opleidingsdatums.

COMPOSTMEESTERS

De compostmeesters, allen vrijwilligers, zijn de gesprekspartners bij uitstek die hun kennis en ervaring delen met hun burens, in scholen of aan informatiestands, enz. U kunt een beroep op hen doen voor advies, om mee een oplossing te zoeken voor een bepaald probleem, of gewoon om u te laten uitleggen hoe goede compost of een goed werkende wormcompostbak eruitziet.

Neem gerust contact op met een van hen. Zij geven met plezier een antwoord op al uw vragen rond composteren.

In de Gids van de compostmeesters staan per gemeente de gegevens van de vrijwilligers-compostmeesters aan wie u advies kunt vragen. Informatie: www.leefmilieu.brussels/compost

OPHALING VAN GROEN AFVAL

Ook al doet u aan compostering, toch kan het gebeuren dat u te veel groen afval hebt (grasmaaisel, snoeisels, enz.). Daarvoor haalt Net Brussel van de lente tot de herfst elke zondag groen afval huis-aan-huis op in een aantal gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In de andere gemeenten kunnen de Brusselaars terecht op inzamelpunten voor vrijwillige aanvoer. De gemeenten met een containerpark nemen heel het jaar door groen afval aan.

Meer info vindt u op www.netbrussel.be > Uw afval > Sortering > Uw huishoudelijk afval > Uw tuinafval.

GEZONDHEIDSTIP

'Gevoelige' personen, zoals kinderen, bejaarden, mensen met een allergie, astma of een immunodeficiëntie, moeten voorzichtig omgaan met organisch afval want dat afval doet ziekteverwekkers (schimmelsporen) vrijkomen. Gevoelige personen moeten de gevaren die verbonden zijn aan de blootstelling, inademing of hantering van die ziekteverwekkers zoveel mogelijk beperken. Bent u een gevoelig persoon, ga dan als volgt te werk.

- Zet de compostbak op een goed verluchte plaats (vooral als u een wormcompostbak hebt).
- Als u uw keukenafval eerst tijdelijk in een kleine vuilbak gooit, alvorens het in de wormcompostbak of de compostbak te doen, bedek dat vuilbakje dan en maak het ten minste twee keer per week leeg en schoon.
- Probeer te vermijden dat u zelf met de compost in aanraking moet komen.
- Hebt u last van allergieën of astma, spreek er dan over met uw huisarts.

02 775 75 75 · WWW.LEEFMILIEU.BRUSSELS

Redactie : Inter-Environnement, Fade In.

Layout : Laurent Defaweux - Marianne Desager

Coördinatie : Mathieu Molitor

Herlezingcomité : Comité Jean Pain, Catherine Maréchal, Yannic Delmotte, Vincent Gobbe, Rik De Laet, Xavier Van Roy.

Wettelijk depot : D/2009/5762/11

Ver. uitgevers : F. Fontaine & M. Gryseels - Havenlaan 86C/3000 - 1000 Brussel

Gedrukt op gerecycleerd papier met plantaardige inkt

Fotokrediet (©) : Inter-Environnement : pp. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 22 en 24, 28

Comité Jean Pain : pp. 4, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 18 en 21

Natagora : pp. 18 en 23

Leefmilieu Brussel : pp. 2, 8, 20, 24 en 25

Salsac : p. 27

Getty Images : pp. 2, 5, 6, 7, 8, 10, 14, 16 en 26

Cover : H. Ricour

Illustraties pp.7 en 8 : Carole Verbyst - JFS Production